

ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ
ΤΩΝ ΑΠΟ ΧΡΙΣΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΣΑΝΤΩΝ
ΕΝ ΤΗ ΝΗΣΩ ΑΝΔΡΩ.

ΑΠΟ ΖΩΤΑΟΥ (362) ΜΕΧΡΙ ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ (†1889)

ΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΩΝ*

ΚΘ'

ΠΑΓΚΡΑΤΙΟΣ ΝΙΚ. ΚΑΡΚΑΚΗΣ

(1799 (Αύγουστος) - 30 Αύγουστου 1810)

Ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας Νεοφύτου τοῦ Ζ' ἐξελέγη ἀναδεξάμενος τὴν ποιμαντορικὴν ῥάβδον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀνδρου ὁ ὁσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις **Παγκράτιος Καρκάκης** κατ' αὐγουστον τοῦ 1799, ἐπινεμήσεως β', χειροτονηθεὶς ἐν τῷ ἐν Κουρουτσεσμέ τοῦ Βοσπόρου ναῶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ¹.

Ὁ Παγκράτιος μετὰ πολλῆς τῆς δραστηριότητος εἰργάσθη πρὸς ἐξευρέσιν μονίμων καὶ ἐπαρκῶν πόρων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἐπὶ Διονυσίου Β' συστάντος ἐν Ἀνδρῶ σχολείου ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἱκανὰ δὲ περὶ τούτου ὁ γράφων διέλαβεν ἐν προμνημονευθείσῃ εἰδικῇ μονογραφίᾳ του, εἰς ἣν καὶ παραπέμπεται ὁ ἀναγνώστης. Ἄτυχῶς ὁ Παγκράτιος φαίνεται ὅτι ἀνεμυγνύετο ζωηρῶς εἰς τὰς κομματικὰς διαμάχας τῆς νήσου, παρασύρων εἰς ταύτας καὶ τὸν ὑπ' αὐτὸν κλῆρον. Ἰδίως ἐνεργὸν ἐλάμβανε μέρος ὑπὲρ τοῦ κοτζάμπαση Δημητρίου Καμπάνη, μεθ' οὗ στενῶς συνεδέετο. Ἐνεκα τῆς τοιαύτης μέχρι σκανδάλου ἀναμίξεώς του εἰς τὴν πολιτικὴν διαπάλην ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε' ἀπηύθυνε πρὸς αὐτὸν τῷ 1806 ἔντονον γράμμα, ἀπαγορευῶν αὐστηρῶς εἰς τε τὸν ἀρχιεπίσκοπον Παγκράτιον, καθὼς

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους, σελ. 171.

1. **Β. Α. Μυστακίδου**, Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Κουρουτσεσμέ, ἤτοι περὶ τῶν ἐκκλησιῶν, πατριαρχείων, σχολείων, ἀρχιερατικῶν ἐκλογῶν, αὐθεντικῶν οἰκῶν, κρηνῶν, τάφων κτλ. Ἐν Ἀθήναις, 1888, σ. 73. Βλ. καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γεγραμμένα ἐν «Παρνασσῷ», τ. X (1885), σ. 300 καὶ ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» Κωνσταντινουπόλεως, ἔτ. 1885, σ. 454 κ.έ.—**Ν. Α. Βέης** ἐν «Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς» Πετρούπολεως. ἔτ. 1914, σ. 217.—**Δημήτριος Π. Πασχάλης**, ἐνθ' ἄν.

καὶ εἰς τὸν ὑπ' αὐτὸν Κλήρον, γὰ ἀναμιγνύονται τοῦ λοιποῦ εἰς κοσμικὰς ὑποθέσεις, ἀπειλῶν καθαιρέσειν καὶ ἐξορίαν κατὰ τῶν ἀπειθῶν. Περὶ τούτων διαλαμβάνει τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον γράμμα τοῦ καπι-
κεχαγιᾶ τῆς νήσου Ἄνδρου Νικολάου Λογοθέτου Καστρινοῦ, ἔχον ὧδε :

*«Τὴν αἰδεσιμότητά σου ἅγιε οἰκόνυμε παπᾶ κὺρ Ἀνδρέα Ψαριαῖς
εὐλαβῶς προσκυνῶ καὶ ἀσπάζομαι τὴν σεβασμίαν σου δεξιάν.*

«Μὲ τὸ παρὸν μου σὲ φανερώνω, ὅτι ἔλαβον τὸ γράμμα σου καὶ ἐχάρηκα διὰ τὴν ἀγαθὴν μοι ὑγίαν σου, ἔγνων δὲ καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ση-
μειούμενα. Ἦξευρε ὁμως, δέσποτά μου, ὅτι ὁ μεγαλοπρεπέστατος καὶ
πολυχρόνιος αὐθέντης μας, ἐπειδὴ ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Σακελλάριος
τῆς Ἄνδρου καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἱερέων περιήρχοντο ἀπὸ χωρίου εἰς
χωρίον καὶ ἐσήκωναν τοὺς βραγιάδες, προξενοῦντες σκάνδαλα καὶ ταρα-
χὰς εἰς τὸν τόπον ἐναντίον τῆς εὐνομίας καὶ εὐταξίας, καὶ ἐπειδὴ τὸ
τοιούτου ἀτακτον κίνημα τῶν ἱερέων ἐφάνη ὄχι μόνον ἀνοίκειον καὶ
ἀνάρμοστον εἰς τὸ ἐπάγγελμά τους, ἀλλὰ πρόξενον ζημίας καὶ ἀφανι-
σμοῦ τοῦ τόπου σας, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ ἐγνώρισε καλῶς καὶ ἐπληρο-
φορήθη ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ σκανδάλου προῆλθεν ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἄνδρου,
ὁ ὁποῖος διήγειρε τοὺς ἱερεῖς ὄχι μόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἐπεμψε καὶ
ἐδῶ εἰς τὴν Πόλιν, πρᾶγμα ἀνάρμοστον εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν του χα-
ρακτήρα, γὰ κατατρέχῃ ἀνθρώπους τιμίους, εὐγενεῖς, ἀθῶους καὶ θερ-
μοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς πατρίδος σας. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἡ Μεγαλειότης
του ἔστειλεν εἰδησιὴν πρὸς τὸν Παναγιώτατον Δεσπότην μας, προστά-
ζοντας γὰ γράψῃ σφοδρῶς χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ εἰς τὸν ἅγιον Ἄν-
δρου, πρῶτον μὲν γὰ μὴ ἀνακατώνεται ἡ πανιερότης του εἰς τὰς κοσμι-
κὰς ὑποθέσεις· δεύτερον γὰ προστάξῃ ὅλους τοὺς ἱερεῖς του γὰ μὴ
συνέρχονται ὡς τὸ ἐξῆς εἰς τὰς κοινὰς συνελεύσεις, οὔτε γὰ υπογρά-
φονται κατ' οὐδένα τρόπον εἰς τὰς κοινὰς ἀναφοράς, οὔτε γὰ ἀνακατό-
νωνται τελείως εἰς κοσμικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ γὰ ἐφησυχάζωσι καὶ γὰ
καταγίνονται μόνον εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν τους ὑποῦργημα· εἰ δὲ καὶ
ἤθελε φανῆ κανένας τῶν ἱερέων ἀπειθὴς καὶ ἐναντίος ταύτης τῆς προ-
σταγῆς τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου αὐθέντου μας, θέλει παιδευθεῖ ὄχι μό-
νον ἐκκλησιαστικῶς μὲ τελείαν καθαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικῶς
μὲ βαρυτάτην παιδείαν καὶ δεινὴν ἐξορίαν. Λοιπὸν δὲν ἔλει-
ψεν ὁ πατριάρχης κατὰ τὴν αὐθεντικὴν ταύτην προσταγὴν γὰ
γράψῃ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἅγιον Ἄνδρου καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἱερεῖς καὶ
ἀρχοντας καὶ λοιποὺς βραγιάδες μίαν σφοδρὰν καὶ ἀποφασιστικὴν ἐπι-
στολὴν εἰς τὸ γὰ μὴ ἀνακατόνωνται πλέον εἰς κοινὰς καὶ κοσμικὰς ὑπο-

θέσεις, τὴν ὁποίαν πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν θέλει τὴν ἀκούσεις καὶ αἰδεσιμότης σου, μὲ τὸ νὰ εἶναι προσταγὴ νὰ ἀναγνωσθῆ εἰς ἐπήκοον παντῶν. Δοιοὺν καὶ ἡ αἰδεσιμότης σου πρέπει νὰ δείξῃς εὐπειθείαν εἰς ταύτην τὴν ἀθροιστικὴν καὶ πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν καὶ νὰ ἐπιταχῇς εἰς ταύτας τὰς προσταγὰς. Μὲ ὅλον τοῦτο ἤξευρε, δέσποτά μου, ὅτι εἶσαι ὅλος ἰδικός μου καὶ πάντοτε θέλω φροντίζει διὰ τὴν ὠφέλειάν σου μόνον νὰ εἶσαι εἰρηνικός καὶ ἡσυχος καὶ καθαρὸς φίλος μας. Ταῦτα κατὰ τὸ παρόν, ἡ δὲ εὐχή σου εἶη μετ' ἐμοῦ, ἀμήν.

1806, φεβρουαρίου 25.

Τῆς αἰδεσιμότητός σου

ὅλος εἰς τοὺς ὀρισμοὺς πρόθυμος καὶ υἱὸς κατὰ πνεῦμα.

**Νικόλαος Λογοθέτης Καστρινὸς καὶ
Καπικεχαγιᾶς τῆς νήσου Ἄνδρου.**

Τὴν 17 ἀπριλίου 1804 ὁ ὑφ' ὄν ὑπήγετο τότε ἡ Ἄνδρος Χατζῆ Ἰμβραῆμ Ῥεσίτ ἐφένδης ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Παγκράτιον τὴν ἐξῆς ἀνέκδοτον διαταγὴν :

Χατζῆ ἠπραχῆμ Ῥεσίτ ἐφέντης ἐλέω Θεοῦ δευτεροδάρης τοῦ ἱεράδι τζεδίδι χουμαγιούν.

Ἐπίσκοπε τῆς νήσου Ἄνδρου Παγκράτιε, γνωστὸν ἔστω σοι ὅτι ἐπειδὴ οἱ γάμοι τῶν ρεαγιάδων τῆς ῥηθείσης νήσου καὶ λοιπαὶ τῆς πίστεώς των ὑποθέσεις θεωροῦνται διὰ σοῦ, ἦτο ἐπάναγκες νὰ εὐχαριστήσῃς εἰς τὰ ἔκπαλαι εἰδισμένα εἰσοδήματα, ἀποφεύγων τὸ νὰ ζητῆς ἐναντίον τῆς συνηθείας περισσότερον, οὐ ὅμως ἀποθησκόντων μερικῶν καλογήρων καὶ ρεαγιάδων ζητεῖς ἀπὸ τοὺς κληρονόμους των διακόσια, τριακόσια καὶ πνευτακόσια γρόσια, καὶ ὅταν αὐτοὶ ἤθελαν ἐναντιωθῆ διὰ τὸ παράλογον τῆς δόσεως τοὺς παιδεύεις δι' ἀφορισμοῦ· προσέτι δὲ οὔσης συνηθείας νὰ διορίζεται ἐπίτροπος εἰς τὰ χωρία ἕνας ὁ παιδρευμένος παπᾶς, ἐσὺ διορίζοντας τοὺς πρώτους τῶν χωρίων, ζημοῖς ἐμβιβάζοντάς τους παραλόγως εἰς περισσότερα ἔξοδα τοὺς πτωχοὺς ρεαγιάδες· ἐφ' οἷς ἅπασι μ' ὅλον ὑποῦ ἦτον χρεία νὰ παιδευθῆς καὶ νὰ ἐξωσθῆς τῆς ἐπισκοπῆς σου ἐπηρέεσθημεν πρὸς τὸ παρὸν μὲ μόνην παραγγελίαν. Ὅθεν καὶ ἐπίτηδες ἐξεδόθη τὸ παρὸν μας πουργιουρλί, δι' οὗ καὶ προστάζομεν νὰ ἀπέχῃς εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὰς τοιαύτας παράλογον ἀδικίας καὶ ἐπηρείας κατὰ τῶν ρεαγιάδων, ἐπειδὴ εἶναι ἐπάναγκες τὸ νὰ εἶναι ἐν ἀνέσει καὶ ἀναπαύσει οἱ ρεαγιάδες τῆς ἀνωτέρω νήσου, ὑποσκιαζόμενοι καὶ διαφεντευόμενοι κατὰ πάντα τρόπον· διὰ τοῦτο γίνωσκε ἐν πληροφορίᾳ, ὅτι ἂν εἰς τὸ ἐξῆς ἤθελες τολμήσει τι

καὶ ζητεῖς παρὰ τὸ ἔκπαλαι ἔθος λαμβάνειν ἀπὸ τοὺς βραγιάδες περισσό-
 τερα τῶν εἰθισμένων, θέλεις παιδευθῆ γινόμενος ὑπερόριος εἰς τοὺς
 πλέον μεμακρυσμένους τόπους· νὰ φέρεσαι εἰς τὸ ἐξῆς ἀναλόγως προ-
 σέχων καλῶς νὰ μὴν ἤθελες πράττειν κάπνευα τι ἐναντίον τῆς παλαιᾶς
 συνηθείας, καὶ νὰ μὴν ἤθελεν ἀκολουθῆ ἐπήρειά τις καὶ ἐνόχλησις.
 Οὕτω γίνωσκε ἐξ ἀποφάσεως καὶ μὴ ἄλλως:—1804: ἀπριλλίου:
 17:—».

Τὸ ἄνωτέρω ἔγγραφο, σωζόμενον παρὰ τῷ γράφοντι, εἶνε γεγραμ-
 μένον τουρκικιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ, φέροι δὲ ἄνωθεν εὐμέγεθος τουρκι-
 κὸν μονόγραμμα τοῦ Χατζῆ Ἰμπραήμ Ρεσιτ ἐφένδη, καθὼς καὶ τὴν
 ἰδιαιτέραν σφραγίδά του. Ὀλόκληρον δὲ τὸ ἔγγραφο, ὅπερ εἶνε
 γεγραμμένον διὰ παχέων γραμμάτων, εἶνε ἐπιπεπασμένον διὰ χρυστῆς
 εἰς λεπτὰ πέτάλλα κόψεως, ἣτις διασφύζεται καὶ μέχρι σήμερον ἐπιπε-
 κολλημένη ἐπὶ τοῦ μέλανος.

Ὑπὸ τὸν Παγκράτιον ὑπήγαγεν ἐν ἔτει 1804 κατὰ τὴν πρώτην
 πατριαρχίαν του ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Καλλίνικος ὁ Ε', ὁ ἀπὸ
 Νικαίας γεγονώς, τὸ ἐν Ἀποικίαις τῆς Ἄνδρου πατριαρχικὸν καὶ
 σταυροπηγιακὸν γυναικεῖον μοναστήριον τῆς Ἁγίας Μαρίνης διὰ τοῦ
 ἐξῆς ἀνεκδότου σιγιλλιώδους αὐτοῦ γράμματος:

Τῷ θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἄνδρου, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγα-
 πητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύρ Παγκρα-
 τίῳ.

† Καλλίνικος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινου-
 πόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Ἄνδρου, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῆ
 ἀδελφῆ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύρ Παγκράτιε, χάρις
 εἴη σου τῇ θεοφιλίᾳ, καὶ εἰρήμη παρὰ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ἐπληροφορήθημεν
 καλῶς, ὅτι τὸ εἰς τὰ αὐτόθι ἱερὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ σταυ-
 ροπηγιακὸν γυναικεῖον μοναστήριον τὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς
 ἁγίας μεγαλομάρτυρος Μαρίνης τιμώμενον θεοφιλῶς τὸ πάλαι διεκυ-
 βερῶτο, τὰ νῦν δὲ τοῦ κοινοβίου διαφθαρέντος καὶ αἰ ἐν αὐτῷ μονά-
 ζουσαι καλογραφαὶ ἀθετοῦσι καὶ παραβαίνουσι τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα τοῦ μo-
 ναστηρίου τούτου προξενοῦσαι μεταξύ των οὐκ ὀλίγας λογομαχίας καὶ
 παραχὰς διὰ τῆς τριαύτης ἀθετήσεως καὶ διαφθορᾶς τοῦ κοινοβίου, διὰ
 τοῦτο πρὸς θεοφιλή ἀποκατάστασιν καὶ διοίκησιν σκέψεως γενομένης
 μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς ἀδελφότητος ἀπεφάνθημεν συνοδικῶς, ὅπως
 ἡ θεοφιλία σου ὡς καλὸς ἀρχιερεὺς νὰ λάβῃς τὴν περὶ τοῦ μοναστη-

ρίου τούτου φροντίδα, ἐπιμελούμενος περὶ τῆς καλῆς διοικήσεως, καὶ ἀποκαθιστῶν ἐκ νέου τὸ ἀρχαῖον κοινόβιον κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκείνην τάξιν, ἐπιτάττων κυριαρχικῶς καὶ διορίζων αὐταῖς νὰ φυλλάττωσιν ἀπαράβατα τὰ ἐφεξῆς, ὡς συνοδικῶς ἀποφασισθέντα, ὅτι δηλαδὴ ῥέππει πασαι αἱ ἐν αὐτῷ μονάζουσαι νὰ μὴ ἐξέρχονται τοῦ μοναστηρίου οὔτε διὰ εὐλογοφανεῖς αἰτίας ἄνευ ἀδείας καὶ θελήματος τῆς ἡγουμένης καὶ ὅτι εἰς τὰς συνήθεις πανηγύρεις νὰ ἀπέρχεται μόνον ἡ ἡγουμένη πρὸς συναγωγὴν τῆς ἐλεημοσύνης τῶν χριστιανῶν ὑπὲρ τοῦ μοναστηρίου τούτου, ἢ ἐξ ἀνάγκης ἢ πλέον δοκιμωτέρα, τὴν ὁποίαν ἤθελε διορίσει ἡ ἡγουμένη, οὐχὶ ὅμως ἄλλη τις τῶν νέων καλογραιῶν, αἱ ὁποῖαι θέλουσαι νὰ περιέρχονται εἰς χωρία ζητοῦσι τὴν τοιαύτην διακονίαν διὰ νὰ συνασπρέφωσιν μετὰ διαφόρων προσώπων, πρὸς δὲ ἔχουσαι τινὲς καλογραφαὶ τὴν διαφένδουσιν τῶν γονέων καὶ συγγενῶν αὐτῶν κινῶσιν αὐθαδῶς τὰς γλώσσας των κατὰ τῶν παλαιότερων καὶ σεμνοτέρων καλογραιῶν, καὶ αἱ ὁποῖαι θέλουσαι νὰ διοικῶνται τὰ τοῦ μοναστηρίου τούτου κατὰ τὸ ψυχοβλαβὲς αὐτῶν βούλημα προξενούσιν οὐ τὰς τυχούσας ταραχάς, ὑβρίζουσαι καὶ ἀτιμάζουσαι πάσας τὰς ἐν αὐτῷ δοκιμωτέρας καὶ ἡσυχαστικωτέρας καλογραίας, ὥστε αὐταὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκ τοῦ μοναστηρίου των μὴ ὑποφέρουσαι τὴν τούτων αὐθαδέϊαν καὶ ἀναισχυντίαν. Αὐταὶ οὖν πρὸς ἡσυχίαν τοῦ μοναστηρίου ἄς ἐπιτιμηθῶσι σφοδρῶς παρὰ τῆς θεοφιλίας σου, ἔτι καὶ οἱ δεφενδεύοντες τὰς τοιαύτας καλογραίας, διὰ νὰ ὑπόκεινται τοῦ λοιποῦ, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι ἀποδίδουσαι τὸ προσήκον σέβας εἰς τὰς παλαιότερας καὶ σεμνοτέρας, χωρὶς νὰ ζητῶσι τὰ ὑπὲρ τὴν δύναμιν των πρωτεία. Πρὸς δὲ εἰς τὸ μοναστήριον τούτο νὰ μὴ εἰσέρχονται νέαι, οὔτε νὰ κουρεύωνται ἄνευ ἰκανῆς δοκιμασίας, καὶ μηδεμίαν τῶν καλογραιῶν νὰ ἔχη ἀδειαν νὰ ἐμβάζῃ εἰς τὸ κελεῖον τῆς λαϊκοῦς ἀνθρώπους, οὔτε ἄνδρας, οὔτε γυναῖκας, ἄνευ θελήματος τῆς ἡγουμένης, καὶ οὔτε τις νὰ ἐργάζεται πατρίας διὰ νὰ λάβῃ τὸ ἡγουμενεῖον, ἀλλ' ἀνάγκης τυχούσης ἐκείνη νὰ λάβῃ τὸ ἡγουμενεῖον τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἐκλέξει ἢ ψήφος τῶν παλαιότερων καὶ δοκιμωτέρων. Ταῦτα πάντα λοιπὸν θέλει ἐπιμεληθῆ ἡ θεοφιλία σου νὰ ἀποκαταστήσῃ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τούτῳ ἀπαράλλακτα, ἐπιτάττων ταῖς ἐν αὐτῷ καλογραίαις νὰ φυλλάττωσιν αὐτὰ ἀπαράβατα, ὡς συνοδικῶς ἀποφασισθέντα, ἐπειδὴ ὅσαι ἤθελον φωραθεῖ ἐναντίαι εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ταύτας ἀποφάσεις τε καὶ διακελεύσεις θέλουν παιδευθεῖ, καὶ ἀποβληθῆ τοῦ μοναστηρίου τούτου κακῶς καὶ κατησχυμένως. Ἐπιμελούμενος λοιπὸν

περὶ πάντων τούτων ποίησον ὡς σοι διακελευόμεθα ἐξ ἀποφάσεως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς θεοφιλίας σου.

~~αὐτῶν μάλου α'~~

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

Λ'

ΔΙΟΝΤΥΣΙΟΣ ΝΙΚ. ΚΑΡΚΑΚΗΣ

(1810 Σεπτεμβρίου 14 — 1835 Ὀκτωβρίου 13)

Θανόντος τοῦ Παγκρατίου ἐχειροτονήθη Ἄνδρου τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1810 ὁ ἀδελφὸς τοῦ τελευτήσαντος ἱεράρχου Διονύσιος, πρῶην μέγας ἀρχιδιάκονος καὶ τελευταῖον ἀρχιμανδρίτης τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου, ὃν οἱ Ἄνδριοι ἐξητήσαντο δ' ἀναφορᾶς τῶν πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἐπὶ πατριάρχου Ἱερεμίου Δ' τοῦ ἀπὸ Μιτυλήνης γεγονότος ¹. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἄνδρου προήχθη εἰς τιμὴν Μητροπόλεως, τοῦ Διονυσίου προσλαβόντος τὸν τίτλον *Μητροπολίτου Ἄνδρου, Ὑπερτίμου καὶ Ἐξάρχου τῶν Κυκλάδων νήσων*, ἐπιφημιζόμενον οὕτω καὶ μνημονευόμενον καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, τοῦ τίτλου ἀπονεμηθέντος διὰ τοῦ ἐκδοθέντος τῷ 1810, ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος ἰδ' σιγιλλιώδους γράμματος καὶ εἰς πάντας τοὺς μετ' αὐτὸν διαδεξαμένους τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν Ἄνδρου. Ἐν τούτοις ὁ Διονύσιος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος καὶ ὕστατος Μητροπολίτης τῆς νήσου, ἅτε τῆς Μητροπόλεως Ἄνδρου μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ βασιλείου καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὑποβιβασθείσης εἰς ἐπισκοπὴν.

Εἶχε δ' ὑπ' αὐτὸν ὁ Διονύσιος, ὡς καὶ οἱ προκατόχοί του ἀρχιεπίσκοποι Ἄνδρου, καὶ τὴν νήσον Σύραν, ἀλλ' ἐν τῷ τίτλῳ του δὲν ἐμνημονεύετο αὕτη διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀξίου λόγου, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν, ἀριθμοῦ ὀρθοδόξων κατοίκων καὶ τὸ ἐν γένει κατὰ τὴν ἐποχὴν

1. Περὶ Ἱερεμίου Δ' ἐπιθι *Κ. Μ. Κούμα*, Ἱστορίαι τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἕως τῶν ἡμερῶν μας. τ. IB', ἐν Βιέννῃ, 1832, σ. 511.—*Ζαχαρίου Μαθᾶ*, Κατάλογος ἱστορικῶς τῶν πρῶτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ναυπλίῳ, 1837, σ. 275—6.—*Κ. Παπαρηγοπούλου*, Ὁ Μέγας Δέρκων, περιοδ. <Ἔστια>, τ. Α' (1876), σ. 55.—*Μανουὴλ Ἰ. Γεδεών*, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, [ἐν Κων/πόλει 1884], σ. 632.—*Σπ. Ἀντιόχου*, Τὰ προνόμια τῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις, 1901, σ. 77.

ἐκείνην ἄσημον τῆς νήσου. Ἦν δὲ ὁ Διονύσιος Καρκάκης προστατεύομενος τοῦ Ἐφέσου Διονυσίου Σούτσου, ὅτις διὰ τὸ ἐπιφανὲς τοῦ γένους, τὸν μέγαν πλοῦτον καὶ τὴν παιδείαν ἦτο ἐκ τῶν μᾶλλον σημαινόντων ἱεραρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τῆς πόλεως Ἄνδρου εἰς Μεσαρίαν ἀγούσης ὑπάρχει προεκκλήσιον εὐμέγεθες τιμώμενον τῷ ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ τούτου ἀνάκειται ἐπὶ πλατῶς μαρμαρίνης, κεφαλαιώδεσι γραμμασι κατὰ τὸ βυζαντινὸν ἰδιότυπον ἐγγεγλυμμένη, ἴδτε ἡ ἐπιγραφή, ἣτις κατὰ κοινὴν μεταγραφὴν ἔχει ὧδε:

*Ὅστις ὁ ναὸς θαυματουργοῦ Σπυρίδ [ωνος]
ἀνακαινίσθη δαπάνης τε καὶ κόπου
Διονυσίου Ἄνδρου μητροπολίτου
τὸ γένος αὐτοῦ Νικολάου Καρκάκη
ὄν καὶ φύλαξαι ἄκρωτον πάσης βλάβης
Σπυρίδων θαυματουργὸς διὰ παντὸς τοῦ βίου.
Συνεπιστατοῦντός τε Γεωργίου Καμπανάνη
εἰς μνημόσυνον αὐτῶν καὶ τῶν γονέων
αἰε': Σεπτεμβρίου κ': 1815.*

Εἰς τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἄνδρου εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ὁ μητροπολίτης Διονύσιος ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ συνήλθον πᾶσαι αἱ τοπικαὶ ἐν Ἄνδρῳ ἐπαναστατικαὶ συνελεύσεις. Ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἀγῶνος ὁ Διονύσιος παρέμεινε πάντοτε ἐν Ἄνδρῳ, μὴ παρᾶστὰς ἐν οὐδεμιᾷ ἐθνικῇ Συνελεύσει. Δὲν παρευρέθη δὲ οὐδ' ἐν τῇ ἐν Ναυπλίῳ συγκροτηθεῖσῃ συνόδῳ τῶν ἐν Ἑλλάδι διαμενόντων ἀρχιερέων, τῶν ἀνακηρυξάντων τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Προσεχώρησεν ὁμοῦ καὶ ὁ Διονύσιος εἰς τὰ ἀποφασισθέντα δι' ἀναφορᾶς του πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτλ. Γραμματεῖαν, ἣτις ἀνεγνώσθη ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 21 ἰουλίου 1833, καὶ ἐν ἣ ἀναφορᾷ ἐξητεῖτο οὗτος συγγνώμην «διότι ἐξ αἰτίας τῆς υἰείας του δὲν ἠμπόρεσε νὰ μεταβῇ εἰς Ναύαλιον, ἔβεβαίον δ' ὅτι ἦν σύμφωνος εἰς πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ ἅγιον, κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας, ἐγκρίνη ἢ ὀμίγηται τῶν ἀρχιερέων καὶ ἡ Α. Μ. ἐπίκρουση εἰς δόξαν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας»¹. Οὕτω δ' ὁ μη-

1. Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ Σφωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, τ. Β', σ. 164 καὶ 169.

τροπολήτης Ἄνδρου συγκαταειθμεῖτο ὡς παρών, καὶ τοὶ ἀπουσιάζων ¹.

Εἰς τὸ ἐρώτημα δέ, ὅπως ἀπηύθυνεν αὐτῷ ἡ Βασιλικὴ Ἀντιβασι-
 λεία, διὰ τοῦ τότε ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματέως Σπ. Τρικού-
 πη διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀνάκηρύξεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὡς
 ἀνεξαρτήτου καὶ αὐτοκεφάλου καὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως Συνόδου διαρ-
 κοῦς, καθισταμένης ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὁ Διονύσιος ἀπήνησεν ἐπὶ λέξει
 ταδε: «Ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἐκ διαμέτρου πρὸς τὴν Δυτικὴν
 ἀντικειμένη, οὐδέποτε ἐγνώριζε τὴν ὑπεροχὴν ἐνὸς μόνου ἀρχηγοῦ·
 ἀλλ' ἀνεκάθεν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι ἀπ'
 ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι καὶ αὐτόνομοι, τὰ ἴσα ἔχουσαι προνόμια καὶ
 δικαίωματα, καὶ ἐπίσης διατηροῦσαι ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην τὴν
 ἐνότητα τοῦ δόγματος». Καὶ «ὅτι ἡ βασιλικὴ Κυβέρνησις οὐδεμίαν
 θέλει πράξει καινοτομίαν, ἂν διακηρύξη ὅτι συνετελέσθη μὲν ὑπὸ
 τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐξεφράσθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἔθνους
 εἰς διαφορῶς συνελεύσεις. Συνάψει δὲ πρὸς τοῦτοις καὶ τὸν κληρὸν
 εἰς μίαν ἀπαραλύτην ἐνότητα, καταστήσασα κυριαρχίαν ἐκκλησια-
 στικὴν, ἐπαγουμενοῦσαν εἰς εὐταξίαν καὶ διατήρησιν τῶν κανόνων».

Μετὰ πολλῆς τῆς τακρίας σχολιάζων τὰ ἀνωτέρω ὁ Κωνσταντῖνος
 Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων ἐπάγειται: «Οὕτως ὁ γέρον καὶ νησιώτης
 ποιμὴν οὗτος ἐξίηται νέαν ἐνότητα κλήρου περιφρονῶν τὴν ἀρχαίαν·
 ἐπόθει δὲ καὶ τὴν διατήρησιν τῶν θείων κανόνων, πρῶτος αὐτός, ἐν
 οἷς ἔγραψεν, αὐτοῦς ἀθετῶν! Παράδοξον δὲ καὶ πῶς ἐγνώριζε τὰ μη-
 δέποτε κατὰ τὰς ἔθνικὰς Συνελεύσεις ἐψηφισμένα, καὶ τοὶ μηδεμιᾶς
 τῶν συνελεύσεων αὐτὸς μετασχών, μηδ' ἐκ τῆς Ἄνδρου οὐδέποτε προ-
 κύψας τὴν κεφαλὴν. Πῶς δὲ πάλιν ἐνόμιζε συνετελεσμένην ὑπὸ τῆς
 Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν, ὡς ἂν
 ὑπῆρχεν αὕτη τοῦ ἀγῶνος τὸ σκοπιμώτατον τέλος! Ἄλλ' (εἰ δεῖ τάλη-
 θές εἰπεῖν) ἄτοκα ταῦτα φαίνονται τὰ πανοῦργα καὶ λίαν ἀνόικεια πρὸς
 τὸν ἀπλοῦκὸν ἐκείνον ποιμένα (θανόντα τῷ 1835)· διὰ τοῦτο τινὲς
 εἶπον, ὅτι ταῦτα δῆθεν ἐγράφησαν μὲν ἐν Ναυπλίῳ, ὑπεγράφησαν δὲ
 μόνον (ἂν καὶ ὅλως ὑπεγράφησαν) ἐν Ἄνδρῳ! ² ».

Ἀντικροῖων δὲ πρὸς τοῦτοις τὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Διονυσίου προε-
 κτεθέντα ὁ βοῖδιμος Οἰκονόμος προσθέτει:

«Πῶς ὑπῆρχε καὶ ὑφίστατο πραγματικῶς ἀπὸ τοῦ 1821 ἡ ἀνεξαρ-

1. Οἰκονόμος, ἐνθ' ἀν. σ. 173, 174, 175.
 2. Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ Σφραγίσμενα Ἐκκλησιαστικά
 Συγγράμματα, τ. Γ', σ. 40—41. Βλ. καὶ σ. 188, 466, 467.

τηραία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ δὲν ὑπῆρχεν οὐδ' ὑφίστατο οὐτὶς πνευματικῶς, οὔτε κατ' ἐπίνοιαν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εἰς ἓν σῶμα συνηνωμένη; Αὐτὸ τὸ Κράτος τῆς Ἑλλάδος δὲν ὑφίστατο καθωρισμένου (ἕως οὗ κατεγράφησαν τὰ ὄρια), καὶ αἱ κατὰ τόπους τῆς Ἑλλάδος διάφοροι ἐπισκοπαὶ ἀνεδείχθησαν ἔτι ἀπὸ τοῦ 1821 συνηνωμέναι εἰς μίαν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν; Παράδοξος ἀντίφασις! Ἐκκλησίαι ἢ ἐπισκοπαί, ἄσχετοι πρὸς ὃν ἀνέκαθεν ὑπέκειντο πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ἀκοινώνητοι διὰ τὸν μεσολαβοῦντα πόλεμον εἰς ὅλην τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα! ἀλλὰ μήπως καὶ αὐταὶ αἱ Ἐκκλησίαι κατεξανέστησαν κατὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μητρός, καθὼς οἱ Ἕλληνες κατὰ τῆς τυραννίας τῆς τουρκικῆς; ἢ μήπως καλαῦται καθυπετάγησαν εἰς τὸν θρόνον τὸν οἰκουμενικὸν συγχρόνως καὶ κοσμικῶς, καθὼς ἡ χώρα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν δυναστείαν τοῦ Σουλτάνου, ὅθεν καὶ ἐν ᾧ συνέτριβον οἱ Ἕλληνες τὸν πολιτικὸν τοῦ Σουλτάνου ζυγόν, διέρρησαν ἐν ταῦτῳ καὶ τὸν μετὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πνευματικὸν καὶ σωτήριοι συνδεσμον;

«Ποτε, καὶ διὰ ποίου ψηφίσματος, καὶ εἰς ποίας τῶν ἐθνικῶν Συνελεύσεων ἀνεκέρυξε τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθνος ταύτης δὲ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τὴν ἀνεξαρτησίαν; Μήπως αἱ ἐθνικαὶ συνελεύσεις ἐγένοντο ἐν γωνίᾳ που καὶ παραβύστῳ, καὶ τοιοῦτο ψήφισμα ἔμεινεν ἀγνωστον καὶ ἀνήκουστον; ἢ μήπως αὐτὰ τὰ ἔθνη τῶν ὀρθοδόξων, καὶ οὐχὶ τῶν ἐθνῶν οἰπνευματικοὶ ποιμένες, ἀνάγκης τυχούσης συνέρχονται καὶ διατάσσουσιν ἀκριβῶς κατὰ τοὺς θείους κανόνας τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν;

«Ἐὰν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἐπισημοτέρων ἐπισκόπων, ἐπιλέγει ὁ Οἰκουόμος, ἀπεκρίθησαν καθὼς ὁ Ἄνδρου (ἂν ὑπάρχη τούτου γνησίᾳ ἢ ἀπόκρισις, διότι, καθ' ἃ λέγουσι, καὶ αὐτὸς ὁ Ἄνδρου προγραφείσαν καὶ σταλείσαν πρὸς αὐτὸν τὴν γνώμην ὑπέγραψε), πάντες ἀπεκρίθησαν ἄλογα καὶ ψευδῆ. Ὁ τάλλα μὲν ἀγαθός, ἀλλὰ κούφος καὶ ἄκριτος ἱστορούμενος γέρον Ἄνδρου Διονύσιος¹ παραλογίζεται μεγάλως. Ἄν ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐγνώρισε μίαν καὶ μόνην κεφαλὴν (ὡς ἡ τῆς Ῥώμης τὸν πάπαν), μήπως οὐκ εἶχε τοσοῦτους αἰῶνας ἀκράδαντον καὶ πάνσοπον διοίκησιν εἰς ἓν κέντρον συνιοῦσαν, κατὰ τοὺς ἁγίους τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων κανόνας, ἀλλ' οὕτως ἐπλανᾶτο διαμεμελῆσμένη εἰς πολυαρχίαν ἀσυνάρτητον καὶ ἄτακτον; ἢ μήπως αἱ κατὰ τό-

1. Ἐκ παραδρομῆς ἐν τῷ κειμένῳ γράφεται Σωφρόνιος ἀντὶ Διονύσιος. Ὁ Σωφρόνιος ὑπῆρξεν ὁ διάδοχος τοῦ Διονυσίου.

ποὺς ἔκπαλαι κανονικῶς διωρισμέναι αὐτοκέφαλοι ἐπισκοπαὶ κατεστάθησαν ἀπὸ ἑαυτῶν αὐτόνομοι; ἀρὰ γε κἀκεῖναι ἐν καιρῷ πολιτικῆς ἐπαναστάσεως κατεξανέστησαν κατὰ τοῦ προέδρου τῆς εἰς ἡν ὑπέκειντο ἐνορίας, καὶ διεκήρυξαν τὴν ἑαυτῶν ἀνεξαρτησίαν, γνωμοδοτούντων Ἀνδρου τινῶν καὶ ἄλλων ἀσήμεων ἐπισκοπιδίων κατὰ διαταγὴν ἐτεροθρήσκου τινὸς Ἀντιβασιλείας καὶ συνέργειαν σχεδιογράφων τινῶν σοφιστῶν; Τί λέγεις, ὦ μακαρίτα Ἀνδρου; Ἡ τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ἐπαναστάσις τοῦτο τὸ ἔργον ἐτελείωσε; καὶ τοῦτο εἶχε σκοπὸν; τὴν ἀπολάκτισιν τῆς μητρὸς τῶν Ἑκκλησιῶν, καὶ τὴν βιαίαν διάρρηξιν τοῦ πνευματικοῦ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον συνδέσμου τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐνοριακῶν αὐτοῦ ἐπισκοπῶν; Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Μεγάλη Ἑκκλησία ἐθυσίαζε τοὺς ἀοιδίμους αὐτῆς Πατριάρχας καὶ τοὺς τῆς Συνόδου λογάδας ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπαναστάσεως, ἵνα, ὅταν τελειώσῃ ὁ ἀγὼν, ἀπολακτισθῇ πανηγυρικῶς καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐπισκόπων, τῶν κατὰ τοὺς θείους κανόνας ὑποκειμένων καὶ ἐνόρκως ὑποτεταγμένων εἰς τὸν θρόνον τὸν Πατριαρχικόν; Καὶ αὐτοὶ, τέλος, οἱ Ἕλληνες διὰ τοῦτο ἐπολέμησαν, ἵνα καθιδρύσωσιν ἐπὶ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος πολλοὺς ἐπισκόπους ἀνεξαρτήτους καὶ μικροὺς τινας παπίσκους, αὐταρχοῦντας κατὰ τόπους εἰς τὸ πλήρωμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἑκκλησίας, ἥτις (ὡς λέγεις) ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶχε πάπαν οὐδὲ ἕνα; Ἀρὰ γε ὅτε ὁ Ἀνδρου ἔγραφεν (ἂν ἔγραφεν) ὅσα ἔγραψεν, ἐνεθυμείτο τίς αὐτὸν ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον; καὶ τί ὑπεσχέθη ἐν καιρῷ τῆς χειροτονίας; ἢ μήπως ἐνόμιζεν ὅτι μετὰ τοῦ πολιτικοῦ τῆς τουρκικῆς τυραννίας ζυγοῦ συνέτριψε συγχρόνως καὶ τὸν ἐλαφρὸν καὶ σωτηριον ζυγὸν τῆς ἐν Χριστῷ ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας; Νέας ἐκκλησιαστικῆς κυριαρχίας οὐσασιν ἐξήτει ὁ μακαρίτης Ἀνδρου πρὸς διατήρησιν τῶν Κανόνων! Καὶ πῶς ἠδύνατο διατηρῆσαι τοὺς κανόνας ἢ ἀρχὴ αὕτη, ἥς ἡ σύστασις ἄλλως οὐκ ἠδύνατο γενέσθαι, εἰ μὴ διὰ τῆς παραβιάσεως τῶν κανόνων; Φεῦ! ἂν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἐρωτηθέντων ἐπισκόπων ἀπεκριθῆσαν τοιαύτας ἀξιόσημειώτους (ὡς ὠνομασεν αὐτὰς ὁ ὑπομνηματογράφος) ἐκφράσεις, καθὼς ὁ Ἀνδρου . . . ¹

1. Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ Σφύζομενα Ἑκκλησιαστικὰ Συγγράμματα. τ. Γ'. σ. 466—471 καὶ 499. Πρὸβλ. G e o r g. L u d w. v o n M a u r e r, Das griechische Volk in öffentlicher, kirchlicher und privat—rechtlicher Beziehung vor und nach dem Freiheits Kampfe bis zum 31 Juli 1834. 1—3 Bde. Heidelberg, 1835.—Θ. Φαρμακίδου, Ἀπολογία, ἐν Ἀθήναις, 1840. σ. 13 κ. ἑ., 21, 22, 24, 41.—Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Συνοδικὸς Τόμος ἢ περὶ Ἀλη-

Διὰ τοῦ ἀπὸ 21 νοεμβρίου (3 δεκεμβρίου 1833) Β. Διατάγματος αἱ ἔως τότε εἰς μητροπόλεις, ἀρχιεπισκοπὰς καὶ ἐπισκοπὰς ἀνέχοντες

διηρημένοι ἐκκλησιαστικαὶ παροικίαι τοῦ βασιλείου κατέστησαν αἱ πᾶσαι ἐπισκοπαί, κατὰ πάντα πρὸς ἀλλήλας ἰσοστάσιοι καὶ ἰσότημοι. Κατελείφθη μόνος ὁ τίτλος ἀτομικῶς καὶ προσωπικῶς εἰς τοὺς Μητροπολίτας, ἔωλον γνῶρισμα τῆς προτέρας αὐτῶν ἐπωνυμίας, ὡς ἐπὶ τινῶν βιβλίων παλιμνήστων σφύζεται ἐνίοτε ἀκραιφνῆς ἢ γνησία καὶ πρώτη τοῦ βιβλίου ἐπιγραφή. Ὅταν δὲ προΐοντος τοῦ χρόνου οὗτοι οἱ τῶν ἐπισκοπῶν Μητροπολίται ἔμελλον νὰ ἐκλείψωσι, τότε πάντες οἱ μετ' αὐτοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ βασιλείου θὰ ἔφερον τίτλον μόνον ἐπισκόπου. Κατὰ ταῦτα καὶ ἡ Ἄνδρος ἀπὸ μητροπόλεως ὑπεβιβάσθη εἰς ἐπισκοπήν, τοῦ Διονυσίου διατηροῦντος τὸν τίτλον τοῦ μητροπολίτου. Τότε δ' ἀπεσπάσθη τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Ἄνδρου ἡ Σύρος, ἥτις μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς Τήνου συνέστησαν τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς νεοτεύκτου ἐπισκοπῆς τῶν Κυκλάδων, εἰς ἣν ἐγκαθιδρύθη πρῶτος ἐπίσκοπος ἔδραν ἔχων τὴν Ἐρμούπολιν ὁ πρῶν Ἡλιουπόλεως Ἄνθιμος ὁ Κομνηνός, ἀνα-

θε ας. Ἐν Ἀθήναις, 1852. *Μελετίου Σακελλαροπούλου* Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, ἐν Ἀθήναις, 1898, σ. 51—2 καὶ 57—61.—*Γεωργίου Βελανιδιώτου*, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία, ἐν Ἀθήναις, 1906.—*D. Petrakakos*, Zur rechtlichen Stellung der hellenischen Kirche, Leipzig, 1908.

1 Ὁ Κυκλάδων Ἄνθιμος ὁ Κομνηνός εἶχε χειροτονηθῆ πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐπίσκοπος Ἡλιουπόλεως ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἐφέσου. Τῷ 1821 κατέφυγεν εἰς Σπέτσας καὶ Κρανίδιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κόθηρα. Μετὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἀφίξιν τοῦ Κυβερνήτου μεταβάς πρὸς συνάντησιν τούτου, κατεστάθη παρ' αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὸς τοποτηρητῆς Ἀργούς, ὡς τοιοῦτος εὐεργετικώτατος εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἀποβάς, διότι κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1833 ἔσωσε τοὺς Ἀργεῖους ἀπὸ αἱματηρᾶν ἐπιθέσιν τοῦ κατέχοντος τὴν πόλιν γαλλικοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος, μεθ' οὗ συνεπλάκησαν Ἕλληνές τινες στρατιῶται τῶν ἀτάκτων σωμάτων τοῦ Τσώκη καὶ τοῦ Κριεζώτου. Ἡ πρὸς τὸν διοικητὴν τοῦ ἐξηγριωμένου γαλλικοῦ ἀποσπάσματος ἰεροπρεπῆς στάσις ταὶ πεπαρησιασμένῃ γλώσσᾳ τοῦ Ἄνθιμου ἔσωσε τοὺς Ἀργεῖους καὶ ἀνέστειλε τὴν περαιτέρω αἱματοχυσίαν, ἐπέσπασε δὲ δικαίως τὴν πρὸς τὸν ἱεράρχην εὐγνωμοσύνην τῆς πόλεως.

Τῇ 18 ἰουλίου τοῦ 1832 ἐξέδωκεν, ἐν Ναυπλίῳ φυλλάδιον ὑπὸ τὰ ἀρχικὰ στοιχεῖα Α.Κ.Η. (= Ἄνθιμος Κομνηνός Ἡλιουπόλεως) «περὶ θρησκείας καὶ κλήρου», ὅπερ ὁ Οἰκονόμος καλεῖ ἐπαρίστερον καὶ λέγει ὅτι ὁ Ἄνθιμος ἔγραψε τοῦτο παίζων μᾶλλον ἢ σπουδάζων. Διεκρίνεται δ' ὁ Ἄνθιμος ἐπιφυσικῇ εὐφραδεῖα, δομιέως δ' ἐπακρίνεται ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου, διότι ταύτην κατὰ τὴν ἐν Ναυπλίῳ σύνοδον τῶν ἀρχιερέων ἐχρησιμοποίησε πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὑπογρά-

μένων καὶ τὸ λοιπὸν σχοίνισμα τῆς τῶν ἄλλων Κυκλάδων κληρονομίας, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Οἰκονόμου, καθόσον κατασταθεῖσων μονίμων καὶ διαρκῶν καθ' ἅπαν τὸ Κράτος δέκα μόνον ἐπισκοπῶν, ὅσοι ἦσαν καὶ οἱ Νομοί, πᾶσαι αἱ κατὰ τὰς Κυκλάδας νήσους ἐπισκο-

πας τὸ σχετικὸν πρωτόκολλον τῆ 15 Ἰουλίου 1833 ὡς ἐπίσκοπος Ἡλιουπόλεως.

Τῆ 21 νοεμβρίου 1833 κατεστάθη ἐπίσκοπος τῆς νεοτεύκτου ἐπισκοπῆς τῶν Κυκλάδων, ἐδρεύων ἐν τῇ μόλις συμπληθεῖσῃ Ἐρμουπόλει τῆς Σύρου. Ἐξέδωκε δὲ τῷ 1837 ἐν Ἀθήναις βιβλίον στιχηρόν, ἐπιγραφόμενον *Ἐκδόδος διδασκαλία*, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ περιείχοντο τινα ἀπάγοντα εἰς τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρεσβευόμενα, ἀπεδοκιμάσθη τοῦτο ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δι' ἐγκυκλίου αὐτῆς πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἐκδοθείσης τῆ 3 Ἰουνίου 1839. Ὁ Ἄνθιμος τότε δὲν ᾤκησεν νὰ ἀποκηρύξῃ τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἀντιβαίνοντα τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ ὑπεσχέθη ὅπως ἐκδώσῃ τὸ ἔργον του διωρθωμένον καὶ διανείμῃ τοῦτο δωρεάν εἰς τοὺς συνδρομητάς, συνάγων τὰ τῆς πρώτης ἐκδόσεως ἀντίτυπα· ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασεν ὅπως ἐπιτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, ἀτε τελευτήσας τῆ 9 Ἰουλίου 1842 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 60 ἐκ κακοῆθους πυρετοῦ, ὑφ' οὗ προσεβλήθη περιοδεύων ἐν Νάξῳ. Ὁ αἰδιμὸς ἱεράρχης ἀποθηνήσκων διέθεσε τὴν ἐκ 16,000 δραχμῶν συμποσομένην περιουσίαν εἰς φιλανθρωπικοὺς ἐν Ἐρμουπόλει σκοποὺς καὶ πρὸς ἐκπαίδευσιν τριῶν νέων κληρικῶν, τὴν δὲ ἀρχιερατικὴν του στολὴν ὑπὲρ τῆς ἐν Μυκόνῳ Μονῆς τῆς Τουρλιανῆς. Ἀπὸ τοῦ 1833—5 διετέλεσεν ἀναπληρωματικόν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1835 μέχρι τοῦ 1838 τακτικὸν μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐτάφη δ' ὁ Ἄνθιμος Κομνηνὸς ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ μῆνας τινὰς πρὸ τοῦ θανάτου του ἀποπερατωθέντι ἐν Ἐρμουπόλει ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου περὶ ὃν καὶ τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως καὶ ἐνθα ἐτάφησαν καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἱεράρχαι Σύρου Δανιὴλ Κοντούδης ὁ ἀπὸ Χίου καὶ Καρύστου, Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος καὶ Μεθόδιος Παπαναστασίουποῦλος Ἐπὶ τοῦ τάφου δ' αὐτοῦ σφίεται τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα :

*Τῆς Ἡλιουπόλεως ἤδη πενθούσης
εὐπατρίδης τε ἄμα καὶ ἱεράρχης
νῦν δ' Ἐρμούπολιν εὐθύνων καὶ Κυκλάδας
σοφῆ ποιμαντορίᾳ χριστομνήτῳ
Ἄνθιμος ὁ Κομνηνὸς ἐνθάδε κεῖται
μάκαρ ἀρετῆ ν' ἔσσει πολιούχος.*

Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ Σφξόμενα Ἐκκλησιαστικά Συγγράμματα, τ. Α', σ. ιθ', 533 καὶ 535—545 καὶ τ. Β', σ. 15 καὶ 219.—**Μ. Σχινᾶς** ἐν «Θεατῆ», ἔτ. 1837, ἀριθ. 20.—Ἐφημ. «Ὁ Ἑλληνικὸς Ταχυδρομὸς», ἔτ. Ε', ἀριθ. 19 τῆς 16 Ἰουλίου 18—42.—Ἄνδρ. **Κ. Χούμης** ἐν Ἡμερολογίῳ, Σύρου Φουστάνου, ἔτ. 1902, σ. 236 ἐνθα ἐξ ἀνεπιστασίας εἰς τὸν Ἄνθιμον ἀπονέμεται ὁ τίτλος τοῦ Μητροπολίτου.—**Τρύφ. Ε. Ἐδαγγελίδης** ἐν Κυκλαδικῷ Ἡμερολογίῳ Ζευγάλη 1903, σ. 45.

παί θὰ συνεχωνεύοντο μετὰ τὸν θάνατον τῶν προσωρινῶν ἀρχιερέων τῶν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῶν Κυκλάδων.

Ὁ Διονύσιος δὲν ἠδύνατο βέβαια νὰ καταλεχθῇ ἐν τῇ τάξει τῶν λίαν εὐπαιδευτῶν ἱεραρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἶχεν ἡθους εὐγένειαν, ἀριστοκρατικὴν ἀβρότητα τρόπων καὶ σπανίαν ἀξιόπρέπειαν. Μετεφοίτησεν ἐν οἴκῳ Κυρίου τῇ 13 ὀκτωβρίου 1835.

ΛΑ'

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ΜΠΙΣΤΗΣ ΡΕΜΑΤΟΥΣΗΣ

(1836 μαρτίου 16—1837 μαρτίου 15)

Ὁ Μυρσίνης ἐπώνυμος, εἶτα τοποτηρητῆς Νάξου καὶ βραδύτερον Σύρας, κατόπιν δὲ ἄνδρου ἐπίσκοπος γενόμενος **Σωφρόνιος Μπιστής ὁ Ῥεματούσης**, ἐγεννήθη μὲν ἐν Ἀποικίῳ τῆς νήσου Ἄνδρου, ἐκάθη δὲ μοναχὸς εἰς τὸ κατὰ τὴν αὐτὴν νῆσον μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῷ 1804.¹

Ὁ Σωφρόνιος διεδέχθη πιθανώτατα ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Μυρσίνης τὸν Ἰγνάτιον, ὄντα ἐπίσκοπον Μυρσίνης ἀρχομένου Σεπτεμβρίου τοῦ 1814.²

Εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα ὁ Μυρσίνης Σωφρόνιος, ὅστις ἦτο ἐπίσκοπος τοῦ Ἐφέσου, κατέφυγε τῷ 1824, διορισθεὶς ἀμέσως Ἐκκλησιαστικὸς Τοποτηρητῆς Νάξου· διότι μετακληθέντος τοῦ Παροναξίας Ἱεροθέου εἰς Ναύπλιον (τῷ 1824 Σεπτεμβρίου 8), διορίσθη μὲν τοποτηρητῆς ἐν Νάξῳ ὁ ὡσαύτως ἐκ τῶν προσφύγων ἐπίσκοπος Θεοδορουπόλεως Ἄνθιμος³, ἀλλ' οὗτος μικρὸν ἐπέζησε, διαδεξαμένου αὐτὸν τοῦ Σωφρονίου, ὅστις παρέμεινεν ἐν Νάξῳ μέχρι τοῦ ἰουλίου τοῦ 1825, ὅτε αὐθις ἐπανῆλθεν ὁ κανονικὸς ἀρχιερεὺς⁴. Εἶτα διετέλεσεν ἐπισκοπικὸς τοποτηρητῆς Σύρας, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἄνδρου Διονυσίου τοῦ Καρκάκη, ὑφ' ὃν ἐτέλει ἡ Σύρος, ἐκκλησιαστικῶς τότε ὑπὸ τὴν Ἄνδρον τεταγμένη. Ὑστερον δὲ κατὰ

1. Νέου Κώδικος τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου σ. 10, ἐνθα ἀναγράφεται καὶ ὁ χρόνος τοῦ θανάτου του, σημειουμένου ὅτι εἶχεν ὀφθαλμοὺς καστανοὺς καὶ τρίχας ἡμιλευκοὺς.

2. «Λόγιος Ἐρημῆς», ἔτ. 1814, σ. 139.—Π. Κομπογιάννη, Διονύσιος Καλλιάρχης, «Ἀθηνα», τ. ΙΗ' (1906), σ. 164.

3. Βλ. Ἀρχεῖα τῆς Ἑλλην. Παλιγγενεσίας, τ. Β'. σ. 403.

4. Τί ἦσαν οἱ τοποτηρηταὶ καὶ πῶς διορίζοντο βλ. Οἰκονόμου, Τὰ Σφῶμενα, τ. Β', σ. 133.

παράκλησιν τῶν ἐν Σύρῳ Χίων παρέσχε τῆς ἱεροπραξίας τὴν ἄδειαν ὁ Ἄνδρου Διονύσιος καὶ εἰς τὸν ἀπὸ Χίου Δανιὴλ τὸν Κοντούδην, τὸν εἶτα Καρούστου καὶ βραδύτερον Κυκλάδων γενόμενον, ὅστις εἶχε καταφέρει εἰς Σύρον τῷ 1828 μετὰ τὴν δευτέραν καὶ μακρίαν κατὰ τῆς Χίου ἐκστρατείαν τῶν Ἑλλήνων.

Παραπεδιμηῶν εἰς τὰ Ψαρά ὁ Μυρῆίνης Σωφρόνιος τελευτῶντος τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1822 κατὰ τὴν αὐτόθι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος ἐπάνοδον τοῦ Κανάρη ὑπεδέχθη τοῦτον μεγαλοπρεπέστατα, καὶ ἐν πολλῇ κατανύξει μετέδωκεν αὐτῷ, γονυπετεῖ καὶ δακρύνοντι, τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Ὁ Μυρῆίνης Σωφρόνιος εἶνε ὁ χειροτονήσας ἐν Σύρῳ ἱερέα τὸν Θεόφιλον Καίτην.

Φέρεται δ' ὑπογεγραμμένος ὁ Σωφρόνιος καὶ ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῶν ἐν Ναυπλίῳ συνελθόντων τὸν ἰούλιον τοῦ 1833 ἐν Ἑλλάδι ἀρχιερέων, τῶν γνωμοδοτησάντων ὑπὲρ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ¹. Ὁ Μυρῆίνης Σωφρόνιος (καὶ οὐχὶ Μηθύμνης (!), ὡς ἐξ ἀβλεψίας βεβαίως φέρεται παρὰ Ἰεζεκιὴλ Βελανιδιώτη ², ἐγένετο διὰ τοῦ ἀπὸ 13 ἰουλίου 1833 Β. Διατάγματος μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, ἣν συνέστησεν ὁ Μάουροϋ ὅπως μελετήσῃ τὴν κατάστασιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ³.

Διέμενε δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Σύρῳ. Τῷ 1832 φέρεται ὑπογεγραμμένος μεταξὺ τῶν ἐκ Σύρου συνδρομητῶν διὰ σώματα 10 εἰς τὸ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκδοθὲν ἐν Ναυπλίῳ ὑπὸ Προκοπίου Δενδρινοῦ Ἱερὸν Ἐγκόλλιον, τῇ δὲ 23 ἰανουαρίου 1834 σφίζεται πρόσκλησις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Νομάρχου ἵνα παραστῇ ἐν τῇ τελετῇ τῆς θεμελιώσεως τοῦ τελωνείου Σύρου ⁴. Ἡ ἀνέγερσις τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἐν Ἐρμουπόλει ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως ὁφείλεται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ Μυρῆίνης Σωφρονίου. Σφίζεται δ' ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, ἐντετειχισμένη εἰς τὸ ὑπέρθυρον αὐτοῦ, ἡ κάτωθι λαμβικὴ ἐπιγραφὴ, ἐν ἣ μνεία γίνεται τοῦ Σωφρονίου:

1 Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ Σφζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ Συγγράμματα, τ. Β' σ. 24, 168, 176, 400 καὶ τ. Γ', σ. 31.—Γιαννοπούλου, Ἐγκύκλιος Ἱερᾶς Συνόδου, σ. 16. Παρὰ Ἀμπελᾶ (Ἱστορία Σύρου) ὑπάρχει μερίστη σύγχυσις ὡς πρὸς τὸν Σωφρόνιον.

2. Ἰεζεκιὴλ Βελανιδιώτου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία, ἐν Ἀθήναις, 1906, σ. 27.

3. «Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως», ἔτ. 1833, ἀριθ. 23.

3. Ἡμερολόγιον Σύρου, ἔτ. 1902, σ. 236.

Α Ω Κ Δ'

Ἐοῦς γὰρ βέλ-

ιστε; Οὗτος τιμάται
Χριστοῦ Μεταμόρ-
φωσις ὃς ἐκ θαπάρης
λαμπρῆς παροίκων ἡ-
γέρθη ἠδὲ ξένων
καθιέρωμα Μυρρίνης
Σωφρονίου. Ἄνω μὲν ἀρχὴν καὶ
τέμα κάτω ὄρα¹
καὶ μακάριζε τοὺς βοηθοῦντας
οὕτω

Α Ω Λ Α'

Τελευτήσαντος τοῦ Ἄνδρου Διονυσίου τῆ 13 ὀκτωβρίου 1835 διεδέχθη τοῦτον τῆ 16 μαρτίου 1836 ὁ Μυρρίνης Σωφρόνιος², ἐκλογή καὶ προτάσει τῆς Ἐοῦς Συνόδου, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ Κυνοῦρια (πρώην Ῥέοτος καὶ Πραστοῦ) Διονυσίου. Τῆ 23 δὲ ἰδίου μηνὸς Σωφρόνιος ἀφίχθεις ἐν Ἄνδρῳ γνωστοποιεῖ τὴν ἐγκαθίδρυσίν του ὡς ἐπισκόπου τῆς νήσου πρὸς ἅπαντα τὸν ἱερὸν Κλήρον καὶ τοὺς κατοικοῦν τῆς ἐπαρχίας³. Ἄλλὰ μόλις ἐνιαυτόν, καὶ τοῦτον οὐχὶ πλήρη, διέτελεσεν ἐπίσκοπος Ἄνδρου ὁ Σωφρόνιος, ἀποθανὼν τῆ 15 μαρτίου 1837⁴.

ΛΒ'

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΓΡΟΣΣ

(1837 28 μαΐου—1842 ὀκτωβρίου 4)

Ὁ Σεραφεῖμ ἦτο Ἄνδριος τὴν πατρίδα, ἐκ τῆς ἐν Κορθίῳ ἀρχαίας οἰκογενείας Γρόσσου, ἧτις ἦτο ἐκ τῶν προκρίτων, ἐξέλιπε δὲ σήμερον ἐξ

1. Δῆλα δὲ ἈΩΚΔ' (=1824) ἤρξατο ἡ ἀνέγερσις τοῦ ναοῦ καὶ ἈΩΛΑ (=1831) ἐτετρατίσθη αὕτη.

2. «Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως», ἔτ. 1836, ἀριθ. 10, σ. 42.

3. Πρωτόκολλον Ἐπισκοπῆς Ἄνδρου καὶ Κέας. Κλάδου, Ἐφετηρίς τῶν βασιλείου τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ ἔτος 1837, σ. 110. Ἐῶσταθίου Ἀθανασιάδου. Ἡ κατὰ τὰ μνημόσυνα τῶν ἀοιδίμων εὐεργετῶν τῆς Ἄνδρου κλπ. Προσλαλιά, γενομένη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἐν Ἐρμουπόλει Συλλόγου τῶν Ἄνδριῶν τῆ 14 Σεπτεμβρίου 1883, σελ. 9 καὶ 11.

4. Ἐπὶ παλαιῷ ἐντύπῳ ψαλτηρίου, ὁνήκοντός ποτε εἰς τὸν ἐκ Στρατιῶν ῥιῶν ἱερέα Θεόδωρον Καλλιβρούσην, σφίξεται τόδε τὸ σημεῖωμα, ἐν ᾧ ἀναγράφεται ὁ θάνατος τοῦ ἐπισκόπου Σωφρονίου: «1837 μαρτίου 15 πέθανε ὁ δεσπότης ὁ σοφρόνιος...».

ἀφρονογονίας. Καρεῖς νεώτατος μοναχὸς εἰς τὴν Ἐνδρῳ μονὴν τῆς Παναχράντου ἔνθα καὶ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα, μετέβη εἰς Κωνσταντινουπόλιν, εἰς τὸν δ' ἔξ ἀρχῆς κατέλαβεν ἐκεῖ θέσιν σημαίνουσαν, γενόμενος πρωτοσύγκελλος τοῦ μητροπολίτου Χαλκηδόνος. Ὡς τοιοῦτος δὲ ἐχειροτονήθη τὸν αὐγουστον τοῦ 1806 μητροπολίτης Ἐάνθης, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποχωρήσαντος Ναθαναήλ, καὶ τούτου Ἐνδρίου τὴν πατρίδα.

Τῷ 1814 διαμένων ἐν Ἐνδρῳ ὁ Σεραφεῖμ ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐν Μυσιχωῖνι τοῦ Κορθίου ἀνεγερθέντος ὑπὸ Σαμουήλ Πλασίμη τοῦ ἐπιλεγομένου Σκαζῆ ἱεροῦ ναοῦ. Τὸ ἐπόμενον δ' ἔτος κατεσκεύασε λαμπρὰν μαρμαρίνην κρήνην πλησίον τοῦ ἐν Κορθίῳ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἐπὶ τῆς κρήνης ταύτης σφύζεται ἡ ἐξῆς ὀνέκδοτος ἔμμετρος ἐπιγραφὴ, κεφαλαϊάδεσι γράμμασι κατὰ τὸ βυζαντιακὸν ἰδιότυπον κεχαραγμένη καὶ κατὰ κοινὴν μεταγραφὴν ἔχουσα ὧδε :

*Διψῶντες πάντες συνέρχεσθε εἰς ὕδωρ
Γείτονες, ξένοι, ἀντιλοῦντες ἀκινδύνως,
Ἄρχοντες, πτωχοί, πίετε τοῦτο χάριν
Πηγὴ γὰρ αὕτη ἐκτίσθη ἐκ δαπάνης
Ἐάνθης Σεραφεῖμ Γρόσου μητροπολίτου
Εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ, γονέων καὶ οἰκείων
Ἀείμνηστον αὐτοῦ χρηστὴν σοφίαν.
Ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ δεκάτῳ πέμπτῳ.
περὶ τὰ μέσα μηνὸς Ἰανουαρίου.*

Ταυτοχρόνως ἀφιέρωσεν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Παναχράντου διάφορα ἅγια λείψανα, κατὰ τὸ ἐξῆς ἐν τῷ κώδικι τῆς Μονῆς ταύτης σημείωμα :

«αἰωε'' αὐγούστου ἰς ἀφιερῶθη ἐν κουτίῳ κατηφεδένων ἀργυροκεκοσμένον παρὰ τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Ἐάνθης κυρίου Σεραφεῖμ τοῦ πάλην Γρόσου, τὸ ὁποῖον ἐνέχει ἐν αὐτῷ εἰς πλάκαν ἀργυρὰν τμήματα ἁγίων λειψάνων, τοῦ τε ἁγίου Χαραλάμπους, Θεοδώρου τοῦ Τίρωνος, τῆς ἁγίας Γλυκερίας, τοῦ ἁγίου Ἀβερκίου, τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου καὶ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ νέου» ¹.

Ὁ Σεραφεῖμ παρέμεινεν ὡς μητροπολίτης Ἐάνθης ἐπὶ ὀλόκληρον εἰκοσαετίαν, ἤτοι μέχρι τοῦ ἔτους 1831, ὅτε μετετέθη κατὰ προαγωγὴν

1. Κώδικος Μονῆς Παναχράντου σ. 179.

εἰς τὴν μητρόπολιν Σμύρνης ¹. Ἄλλὰ μετ' οὐ πολὺ, κατὰ τὸ ἔτος 1833, ἐγένετο ἐκπτώτος τοῦ μητροπολιτικοῦ τῆς Σμύρνης θρόνου, διότι τὸν τότε, κατὰ ἰούλιον μῆνα, ἀνεπισήμως ἐπισκεφθέντα τὴν Σμύρνην βασιλέα τῆς Ἑλλάδος Ὅθωνα ὑπεδέχθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ πολλοῦ κρότου, ἐπιδεικτικῆς πομπῆς καὶ πανδήμων κραυγαλέων πολυχρονισμῶν ².

Καὶ ἔξωρίσθη μὲν τότε ὁ Σεραφεῖμ εἰς Προῦσσαν, ἀλλὰ μετὰ τινα χρόνον ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ ἐκεῖθεν καὶ ἄσυλον ζητῶν ὁ φιλόπατρις ἱεράρχης κατέφυγεν εἰς τὸ ἐλεύθερον Κράτος τῷ 1834.

Ὁ βασιλεὺς Ὅθων ἐδέχθη τὸν Σεραφεῖμ μετὰ ἐξαιρετικῆς εὐμενείας, περιέθαλπε δὲ καὶ ἐπεδαψίλευσεν εἰς αὐτὸν παντοίας περιποιήσεις. Τελευτήσαντος δὲ τῆ 15 μαρτίου 1837 τοῦ ἐπισκόπου Ἄνδρου Σωφρονίου πάραυτα ὁ βασιλεὺς Ὅθων διέταξε τὴν Γραμματεῖαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τὴν ἄνευ ἀναβλῆς ὑποβολὴν ἀναφορᾶς περὶ τοῦ διορισμοῦ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου τοῦ πρώην Σμύρνης κυρίου Σεραφεῖμ, τὴν δὲ ἀναφορὰν ταύτην νὰ ὑποβάλλῃ ἡ Γραμματεία ὑπ' ὄψιν τῆς Α. Μ. ὅτι τάχιστα.

Ἡ τοποθέτησις ἐν τούτοις τοῦ Σεραφεῖμ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου δὲν ἐγένετο ἄνευ δυσχερειῶν. Τοῦτο δέ, διότι ἐκκρεμοῦντος τότε τοῦ ἐπιμάχου ζητήματος τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐπισκοπῶν, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐπιδιώκουσα τὴν ὀριστικὴν τακτοποίησιν τοῦ πολλὰ παρέχον-

1. **Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων**, Αὐτοσχέδιος διατριβὴ περὶ Σμύρνης, ἐν Σφζομένοις Φιλολογικοῖς, τ. Α', σ. 347.—Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ Σφζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ Συγγράμματα, τ. Β', σ. 360, 366, 490.—**Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως**, Περὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν Σμύρνης, περιοδ. «Ὀμηρος», τ. ζ' (1878) καὶ «Ἀνατολή», τ. Α' (1881).—**Ἀνθίμου Ἀλεξοῦδη**, Χρονολογικοὶ Κατάλογοι. «Νεολόγος» Κ)πόλεως, ἀρ. 6517 τῆς 10 ἀπριλίου 1891.—**Ε. Ι. Δράκου**, Σμύρνης ἱεράρχαι. Ἀθήναι, 1891, σ. 6, 8, 10.—**A r u n t e l l**, *Asie Minor*, τ. Β', σ. 415.—**Βασιλείου** μητροπολίτου Σμύρνης, ἐν Ἡμερολόγιῳ «Ἀμαλθείας», ἔτ. 1894, σ. 191.—**Σ. Ἀντωνοπούλου**. Μικρὰ Ἀσία, 1907, σ. 95 καὶ 102—121.—**Γ. Δαμπάνη**, Οἱ ἐπτὰ ἀστέρες τῆς Ἀποκαλύψεως, ἐν Ἀθήναις, 1909, σ. 167.—**Ἐπαμ. Κυριακίδου**, Ἱστορία τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ, ἐν Ἀθήναις, 1892, σ. 395 κ.ἐ. **Ἄνδρ. Κ. Χούμη** Συριανὰ παλαιὰ, ἔφημ. Ἐρμουπόλεως «Ἥλιος» τῆς 21 μαρτίου 1903. **Μιχ. Δαμπερνίδου** Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ὅθωνος, περιοδ. «Ἑλληνισμός», ἔτ. ΙΖ' (914), σ. 184.—**Γεζεκιήλ Βελανιδιώτου**, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία, ἐν Ἀθήναις, 1906, σ. 40 1.

2. Βλέπε τὰ ἔγγραφα τῆς ἐκπτώσεως τοῦ Σεραφεῖμ ἀπὸ 21 ἰουλίου 1833 ἐν ἔφημ. «Ἀθηνᾶ», ἀριθ. 142 τοῦ 1833, ἐνθα τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθησαν.

τος πράγματα σπουδαίου τούτου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος καὶ ἀποκρούουσα ὡς ἀντικανονικὴν καὶ ὡς ἐναντίον τῶν ἀνέκαθεν θεσμίων τῆς Ἐκκλησίας τὴν διαίρεσιν τῶν ἐπισκοπῶν εἰς μονίμους καὶ προσωρινὰς τοιαύτας, ὡς εἶχεν ἀποφασισθῆ, ἀπέστρεψε τὸν διορισμὸν νέων ἐπισκόπων εἰς προσωρινὰς ἐπισκοπὰς, οἷα εἶχε χαρακτηρισθῆ ἢ τῆς Ἄνδρου. Ὑποδεικνύουσα δὲ μετὰ σταθερότητος τὸ ἔκθεσμον τοῦ διορισμοῦ νέων ἐπισκόπων εἰς τοιαύτας ἐκ τῶν προτέρων καταδικασμένας εἰς κατάργησιν ἐπισκοπὰς ἀντίστατο ἐπιμόνως εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ Σεραφεῖμ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου, ἐπιδιώκουσα οὕτω νὰ ἐκβιάσῃ τὴν λύσιν τοῦ γενικοῦ περὶ ἐπισκοπῶν ζητήματος καὶ προτείνουσα τὸν ἐφάπαξ καθορισμὸν τῶν ἐπισκοπῶν εἰς 26 ἀντὶ τῶν καθιερωθεισῶν 10, τὴν προικοδότησιν τῶν ἐπισκοπῶν δι' ἀμνητῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἀναπαλλοτριώτων καὶ τὴν τερμάτισιν τῆς διακρίσεως τῶν ἐπισκοπῶν εἰς μονίμους καὶ προσωρινὰς. Καίτοι δ' ἐπανελημμένως ἡ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν διεβίβασε τὴν πρὸς τὴν Σύνοδον πρόσκλησιν ταύτην ὡς ζητήν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως, συνιστῶντος τὴν ταχίστην ἀποκατάστασιν τοῦ Σεραφεῖμ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ἄνδρου, ἡ Σύνοδος οὐχ ἦτον ἐνέμενεν εἰς τὴν ἀρνήσιν αὐτῆς, ἀξιούσα νὰ λυθῆ πρότερον τὸ καθόλου περὶ τῶν ἐπισκοπῶν ζήτημα καὶ δηλοῦσα ὅτι ἦτο διατεθειμένη νὰ προτείνῃ κατόπιν ὡς ἐπίσκοπον Ἄνδρου τὸν κατὰ πάντα ἄλλως τε ἄξιον νὰ καταλάβῃ τὴν ἐπισκοπὴν Σεραφεῖμ.

Ἡ ἀντίστασις αὕτη τῆς Συνόδου ὑπῆρξε πρωτοφανής. Μετὰ μικρόν, τῇ 10 ἀπριλίου 1837, ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεὺς Ἰάκωβος Ρίζος Νερούλδς ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ Ἀναστασίου Πολυζωΐδου. Οὗτος ἔγραψε τὴν 15 ἀπριλίου 1837, ζητῶν παρὰ τῆς Συνόδου τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Σεραφεῖμ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου, κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ βασιλέως, διότι, ὡς διεβεβαίου, ἡ ἐπισκοπὴ Ἄνδρου δὲν θὰ καθργεῖτο, ἀλλὰ θὰ συμπεριλαμβάνετο εἰς τὰς μελλούσας νὰ καθορισθῶσιν ἐπισκοπὰς. Ἄλλ' ἡ Σύνοδος δὲν ἐδίστασε τὴν 26 ἀπριλίου ν' ἀπαντήσῃ καὶ πάλιν, ἐπαναλαμβάνουσα τὴν ἀξίωσιν περὶ τῆς ὀριστικῆς λύσεως τοῦ περὶ τῶν ἐπισκοπῶν ζητήματος πρὸ τῆς προτάσεως τοῦ Σεραφεῖμ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου.

Ἐνῶ δ' ἡ ὑπόθεσις ἐφαίνετο περιερχομένη εἰς ἀδιέξοδον, αἴφνης ὅλως ἀπροσδοκῆτως ἐκδίδεται Β. Διάταγμα, δι' οὗ, εὐστρόφως ἐρμηνευομένης φράσεώς τινος τοῦ προμνημονευθέντος ἀπὸ 26 ἀπριλίου ἔγγραφου τῆς Συνόδου ὡς προτάσεως περὶ τοῦ Σεραφεῖμ, διωρίσθη

οὔτος ἐπίσκοπος Ἄνδρου «*διὰ τὴν ἐξαιρέτως ἀποδεδειγμένην ἀφοσίωσιν καὶ τὸν εὐλαβῆ χαρακτήρα*», ὡς ἐπὶ λέξει ἀναγοῦται ἐν τῷ ἀπὸ 28 Μαΐου 1837 Β. Διατάγματι τοῦ διορισμοῦ του. Καὶ ἔσπευσε μὲν νὰ διαμαρτυρηθῆ ἡ Σύνοδος ἅμα τῇ κοινοποιήσει τοῦ Διατάγματος, μετέβη ὁμως αὐτοπροσώπως πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Συνόδου ὁ πρωθυπουργὸς Ρούδαρι, ὁμολογῶν μὲν τὸ ἄτοπον τοῦ πράγματος καὶ τὸ δίκαιον τῆς Συνόδου, παρακαλῶν δὲ ὅπως συγκλοασθῆ τὸ γεγονός ἐπὶ τῇ διαβεβαίωσει ὅτι τοιοῦτόν τι δὲν ἤθελεν οὐδέποτε ἐν τῷ μέλλοντι ἐπαναληφθῆ. Οὕτω συνήνεσε τέλος ὁ Πρόεδρος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Διατάγματος, κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων Συνοδικῶν συσκεφθεὶς.

Καὶ δι' ἐπισήμου δ' ἐγγράφου τῆς ἡ Συνόδου, ἀποτελουμένη ὑπὸ τοῦ Κυνουρίας (πρώην Ῥέοντος καὶ Πραστοῦ) Διονυσίου, ὡς προέδρου, τοῦ Ἀττικῆς Νεοφύτου, τοῦ Ἀργολίδος Κυρίλλου, τοῦ πρώην Ἡλείας Ἰωνᾶ καὶ τοῦ Κυνκλάδων (πρώην Ἡλιουπόλεως) Ἀνθίμου τοῦ Κομνηνοῦ, γραμματέως ὄντος τοῦ Θεοκλήτου Φαρμακίδου, δὲν ὤκνησε νὰ ἐκφράσῃ τὴν λύπην τῆς διὰ τὴν μὴ τήρησιν τῶν κανονικῶν τύπων εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ πρώην Σμύρνης εἰς τὴν χηρεύουσαν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου, παρακαλοῦσα ἅμα τὴν Γραμματεῖαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νὰ φέρῃ εἰς γνῶσιν καὶ τῆς Α. Μ. τὰς παρατηρήσεις τῆς ταύτας, ἐπεκτεινομένας καὶ εἰς τὸν ὁριστικὸν διακανονισμὸν τοῦ γενικοῦ περὶ τῶν ἐπισκοπῶν καὶ ἐπισκόπων ζητήματος, διὰ νὰ ἀφαιρεθῆ πᾶσα ἀφορμὴ ἀταξίας καὶ καταχρήσεως.

Ὁ Σεραφεῖμ χαρακτηρίζεται, καθ' ὃν χρόνον κατεῖχε τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου, ὡς χλιαρὸς καὶ ἀδρανής. Οὕτω ἐπέτρεψεν ὅπως τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1839 τελεσθῆ ἐν Ἄνδρῳ ὑπὸ δυτικοῦ ἱερέως γάμος ἑτεροδόξων, ἦτοι ὀρθοδόξου γυναικὸς μετὰ καθολικοῦ συζύγου. Κατακρίνεται δὲ δοιμῶς ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου ὡς ἐπιδείξας ἀδιαφορίαν ἂν μὴ καὶ ἀνοχὴν πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ, κατὰ φεβρουάριον καὶ μάρτιον τοῦ 1839, ἀρξάμενον Καίρειον κήρυγμα τῆς Θεοσεβείας καὶ ὅτι προσκληθεὶς νὰ καταγγείλῃ εἰς τὴν Σύνοδον τοὺς ἐκ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἀποστάντας τῆς ὀρθοδοξίας, ποικιλαχῶς ἐπειράθη νὰ διαφύγῃ εἰς τῆς ἀγνοίας τῶν προσώπων τὰς σκοτεινὰς λοξοδρομίας.

Εἰς τὸν Σεραφεῖμ πλήν τῶν κανονικῶν ὡς ἐπισκόπου ἀποδοχῶν του ἐχορηγήθη ἐπὶ πλέον τῇ συστάσει τοῦ βασιλέως Ὁθωνος καὶ μηναία πρόσθετος ἐπιχορήγησις ἐκ δραχμῶν ἑκατόν. Τὴν δὲ 18 (30) Σεπτεμβρίου 1842 ὁ βασιλεὺς Ὁθων τῷ ἀπένειμε τὸν χρυσοῦν σταυ-

ρὸν τοῦ Σωτήρος. Ὁ «Αἰών», ὅστις προκειμένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἔγραψε συνήθως ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ἐπικρίνει μετὰ πικρίας τὴν ἀπονομὴν εἰς τὸν Σεραφεῖμ τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ. «Ὁ Ἅγιος Ἄνδρου, γράφει, μακρὰν τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1835. Ἐκτοτε ἀπολαμβάνει τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐπαρχίας του καὶ ἐκ προσθήκης ἤδη μηνιαίαν ἐκ δρ. 100 ἐπιχορήγησιν. Ποῖαι αἱ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸν θρόνον ἐκδουλεύσεις τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ, ἀξιουμένου ἤδη καὶ τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτήρος, ἄλλοι δὲ ἱεράρχαι, παθόντες τοσαῦτα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, νὰ λησμονῶνται ;»¹.

Ἄλλ' ὀλίγον ἐχάρη τὴν ἐπιδαφιλευθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὀθωνος ἑξαιρετικὴν εὐνοίαν· διότι τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1842 ὁ Σεραφεῖμ ἀπέθανεν αἰφνιδίως ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις. Τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1842 εἰδοποιηθεὶς ὅτι ὁ βασιλεὺς Ὀθων, περιοδεύων εἰς τὰς νήσους, ἔμελλε νὰ ἀποβιβασθῇ καὶ εἰς τὸ Κόρθιον τῆς Ἄνδρου, ἰδιαιτέραν πατρίδα τοῦ Σεραφεῖμ, ἔδραμεν ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς του εἰς Κόρθιον μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν Κλήρου πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ βασιλέως. Ἐκεῖ δὲ φθάσας καὶ μαθὼν ὅτι ὁ βασιλεὺς θ' ἀπεβιβάζετο εἰς τὸν λιμένα τοῦ Γαυρείου, ὀκτάωρον καὶ πλέον ἀπέχοντος τοῦ Κορθίου, σπεύδει δραμαίως τὴν ἐπιούσαν ὡς Γαύρειον. Περιμένων δ' εἰς τὴν αὐτόθι Μοῆν τῆς Ἁγίας ἡμέρας τρεῖς, ἐλυπήθη μὲν ἅψ' ἑνός, διότι δὲν ἠξιώθη νὰ ἴδῃ τὸν βασιλέα, ἐχάρη δ' ἅψ' ἑτέρου ὑπερμέτρωσ, διότι ἔφθασεν ἐκεῖ εἰς χεῖρας του τὴν 4 Ὀκτωβρίου ἡ ἐπίσημος κοινοποίησις τῆς Γραμματείας, ὅτι ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὁ Χρυσοῦς Σταυρὸς καὶ ἡ ἐκ δραχ. 100 πρόσθετος μηνιαία ἐπιχορήγησις του. Ἀμέσως τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἠτοιμάσθη χაίρων νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν του, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν στιγμὴν ποῦ ἵππευσε, καὶ πρὶν ξεκινήσῃ ἀκόμη, ἔπεσε νεκρὸς εἰς τὰς χεῖρας τῶν περὶ τὸν ἡμίονόν του μοναχῶν, πληγείς ὑπὸ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας.

Τελευτήσαντος τοῦ Σεραφεῖμ, ἡ ἐπισκοπὴ Ἄνδρου, παρὰ τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας τῶν κατοίκων, συνεχωνεύθη συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Γ' ἄρθρου τοῦ ἀπὸ 20 νοεμβρίου (2 δεκεμβρίου) 1833 ὀργανικοῦ Β. Διατάγματος πρὸς τὴν μόνιμον ἐπισκοπὴν τῶν Κυκλάδων τῇ 5 (17) νοεμβρίου 1842². Εἰς τὴν ἐπισκοπὴν δὲ τῶν Κυκλάδων

1. «Αἰών», ἀριθ. 382 τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1842.

2. Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ Σφραγίσματα Ἐκκλ. Συγγράμματα. τ. Β', σ. 490 καὶ 670.—Ν. Α. Βέης, ἐνθ' ἄν., σ. 215, ἐνθα ἐξ ἀβλαβίας σημειοῦται Δρόσος τὸ ἐπώνυμον τοῦ Σεραφεῖμ ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Γρόσος.

~~συνεχωνευθή και η επισκοπή Θήρας, θανόντος τοῦ ἐν αὐτῇ μητροπολίτου Ζαχαρία Κυριακού¹, καθὼς και ἡ τῆς Κέας και Κύθνου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐν αὐτῇ μητροπολίτου Νικοδήμου Ρούσου².~~

Ἦν δὲ τότε ἐπίσκοπος Κυκλάδων ὁ πρῶν Χίου μητροπολίτης, εἶτα δὲ Καρυστίας ἐπίσκοπος Δανιὴλ ὁ Κοιτουδης. Οὗτος ἐχειροτονήθη Χίου τῷ 1824 και μετὰ τὴν δευτέραν ματαιίαν κατὰ τῆς Χίου ἐκστρατείας τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν Φαβιέρον μὴ δυνάμενος νὰ παραμείνῃ τοῦ λοποῦ εἰς Χίον, ἄτε λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν, κατέφυγεν εἰς Σύρον τῷ 1828, κατὰ νοέμβριον δὲ τοῦ 1833 διωρισθὴ ἐπίσκοπος Καρυστίας. Τῷ 1842 μετετέθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Κυκλάδων τῇ ἐπιμόνῳ ἀπαιτήσῃ τῆς ἐν Σύρῳ ἀκμαζούσης χιακῆς παροικίας, συχνὰ δ' ἐπρεσκέπτετο και τὴν Ἄνδρον, μεταβάς μάλιστα τὴν 4 ἰουλίου 1848 και εἰς Παλαιόπολιν μετὰ τοῦ ἐπάρχου τῆς νήσου και τοῦ δημάρχου Ἀνδριῶν πρὸς διακανονισμόν ὑποθέσεώς τινος³. Διὰ δὲ τοῦ ἀπὸ 19 ἰουλίου 1852 Β. Διατάγματος μετωνομάσθη ἐπίσκοπος Σύρου και Τήνου⁴. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1858.

Ὁ Δανιὴλ χαρακτηρίζεται ὡς ἀνθρώπος ἀνηρέμου χαρακτῆρος και ἐν γένει ἐριστικὸς καθ' ὃν χρόνον διετέλει Χίου, ἐνοχλῶν συχνὰ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν δι' ἀτασθαλιῶν⁵. Ἄλλ' ἀξιοσημείωτος ὑπῆρξεν ὁ ζῆλος και τὸ δραστήριον αὐτοῦ, ὅτε μάλιστα τῆς Καρυστίας ἐκόσμη τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον⁶ διότι και τὸν ἀγροϊκὸν και πάντῃ ἀμόρφωτον κλῆρον τῆς ἐπισκοπῆς του διεδούθημισεν ἐπὶ τὰ βελτίω, και τοὺς ἀπολιτίστους και αὐτὸ τοῦτο ἀγρίους ἔτι ὀρεινοὺς Σαμπάνιδας ἢ Γιαμπάνιδας, τοὺς ὁποίους τῷ 1833 ὁ στρατηγὸς Ν. Κριεζώτης ἀθρόους ἐβάπτισε χριστιανούς εἰς πολλὰς ἀριθμουμένους χιλιάδας και τούτους ἐφρόντισε διὰ πολλῶν προσπαθειῶν νὰ κατηχήσῃ και διαπλάσῃ τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν χριστιανικῶς⁶.

1. Και οὐχὶ Μαθᾶ, ὡς ἐξ ἀνεπιστασίας γράφει ὁ Τρ. Εὐαγγελίδης ἐν «Πατριδί» Σύρου 26 ἀγούστου 1907.

2. Βλ. Δ. Π. Πασχάλη, Τζιά3 και Θεσμίων Νικοδήμος Ῥούσος (1797 - 1842). Περιοδ. «Θεολογία», τ. Γ', 1925, και ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει.

3. Κατ' ἐπιστολὴν του ἀποκειμένην παρὰ τῷ γράφοντι

4. «Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως» τῆς 2 ἀγούστου 1852

5. Κωνστ. Ἀμάντου, Χιακὰ Χρονικά, τεύχ. Β', ἐν Ἀθήναις 1914, σ. 34 - 35.

6. Βλέπε τὴν ἀπὸ 31 δεκεμβρίου 1835 ὑπ' ἀρ. 194 πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνον δον ἐκθεσιν αὐτοῦ.

ΛΓ'

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

(7 ὀκτωβρίου 152—3 νοεμβρίου 1854)

Ἀνασυσταθεῖσης τῆς ἐπισκοπῆς Ἄνδρου, προσλαβούσης καὶ τὰς νήσους Κέα, Κύθρον καὶ Σέριφρον, ὑπὸ τὸν τίτλον Ἄνδρου καὶ Κέας, ἐχειροτονήθη τῇ 7 ὀκτωβρίου 1852 ἐπίσκοπος ὁ ὀσιολογιώτατος Προκόπιος Οἰκονόμου¹. Διὰ τοῦ ἀπὸ 30 αὐγούστου 1854 Β. Δ. ἐκλήθη μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μετὰ τῶν ἀρχιεπισκόπων Πατρῶν καὶ Ἡλείας Μισαήλ Ἀποστολίδου, Ἀργολίδος Γερασίμου Παγώνη καὶ Φθιώτιδος Καλλινίκου Καστόρη². Ἀλλὰ μόλις μεταβὰς εἰς Ἀθήνας ὁ Προκόπιος καὶ προσβληθεὶς ὑπὸ τῆς λυμαιομένης τὴν πόλιν χολέρας ἀπέθανε τῇ 3 νοεμβρίου, ἐκλήθη δ' ἀντ' αὐτοῦ ὡς μέλος τῆς Ἱ. Συνόδου ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χαλκίδος Καλλίνικος³.

Ὁ Προκόπιος ἦν ἀνὴρ λόγιος, κατήγετο δ' ἐκ Καλαβρῶτων, θεῖος ὢν τοῦ κατόπιν ἐπιφανοῦς πολιτευτοῦ Ἀριστείδου Οἰκονόμου, ὃν παῖδα ὄντα εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἐν Ἄνδρῳ, φοιτῶντα εἰς τὰ ἐν τῇ νήσῳ σχολεῖα. Νέος ὢν διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν διδάσκαλος εἰς τὸν ἀρχοντικὸν οἶκον τῶν Δηλιγιανναίων, οἵτινες καὶ ζωηρὸν ἐπέδειξαν ἐνδιαφέρον κατὰ τὴν ὡς ἱεράρχου χειροτονίαν του.

Δὲν εἶχεν ἀρχιερατικὸν τὸ παράστημα ὁ Προκόπιος, καὶ παρουσί-αζεν ὄψιν ἀπλοῦ ἐφημερίου, ὑποσκάζων μάλιστα ἐλαφρῶς κατὰ τὸ βᾶδισμα. Ἄλλ' εἶχεν ἀγαθώτατον χαρακῆρα καὶ αἰσθήματα ἐξόχως φι-λάνθρωπα καὶ εὐγενῆ. Διὰ συνεχῶν ἀνὰ τὰ χωρία κηρυγμάτων προσε-πάθει νὰ πείσῃ τοὺς χωρικοὺς νὰ μὴ κακομεταχειρίζονται τὰ ζῳά των, ἐπεκτείνων τὸ ἐνδιαφέρον του μέχρι τῶν φεῦ! ἀκάρπων συστάσεων νὰ μὴ κρατῶσιν ἀνάποδα τὰς ὄρνιθας, ὡς συνειθίζεται μέχρι σήμερον. Ἠγάπα δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην, καὶ διὰ τῆς ἱμεροτῆς αὐτοῦ θεάς, τῆς γλυκείας αὐδῆς καὶ τῆς εἰλικρινεστάτης ψυχῆς ἠχηματώτιζε τὰς καρδίας καὶ εἴλκυε τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν στοργὴν τοῦ ποι-μνίου του *.

*. Ἐπετα τὸ τέλος.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

1. «Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως», ἀρ. 59 τῆς 18 νοεμβρίου 1852.
2. «Ἐφημερ. τῆς Κυβερνήσεως» τῆς 10 σепτεμβρίου 1854.
3. «Ἐφημερ. τῆς Κυβερνήσεως», ἔτ. 1854, σ. 270.—X. Ἀννίου, Ἡ χο-λέρα τοῦ 1854. Περιοδ. «Ἐβδομάς», ἔτ. Α' (1884), σ. 178